

POLITIČKO-GEOGRAFSKA ANALIZA PARLAMENTARNIH IZBORA 2024. GODINE

STRUČNI ČLANAK

PAOLO DUGANDŽIĆ I NIKOLA FILIPOVIĆ

Zakonska izmjena izbornih jedinica u Hrvatskoj uoči parlamentarnih izbora 2024. godine te velik odaziv birača na te izbore svakako je posebnost izbora koji su predmet ove analize iz političko-geografske perspektive. U kontekstu tih događaja autori odgovaraju na istraživačko pitanje koji su čimbenici utjecali na izborne rezultate parlamentarnih izbora u RH 2024. godine. Pri tome nastoje obuhvatiti sve tri skupine relevantnih čimbenika: geografske, ekonomske i demografske, kvantificirati ih i, ako je uistinu prisutan, objasniti njihov kauzalni odnos. Rezultati istraživanja pokazuju kako je stranački sustav uspostavljen 2000-ih i dalje na snazi, uz neke specifične modifikacije u pojedinim županijama kao istraživačkim jedinicama rada.

Ključne riječi: parlamentarni izbori 2024.; Hrvatska; izborna geografija; čimbenici utjecaja na izbore

Uvod

U svjetlu tehničke izmjene izbornih jedinica 2023. godine i predviđanja velike izlaznosti na parlamentarne izbore 2024. godine uslijed polarizirane i personalizirane političke kampanje, koja je zatim potvrđena na izborima, potrebna je detaljna socioekonomska i geografska analiza parlamentarnih izbora 2024. godine. Analiza čimbenika utjecaja na ove izbore vrlo je relevantna kako zbog spomenute reforme, tako i zbog legitimiteta rezultata jer na ovim izborima svoj je glas dao najveći udio građana Republike Hrvatske još od konsolidacije demokracije u Hrvatskoj 2000-ih. U središte pažnje

tijekom izborne kampanje, kako one službene koja je trajala svega dva i pol tjedna, tako i one neslužbene koja je započela još početkom siječnja 2024. godine, oporba dovodi u pitanje legitimnost reforme izbornih jedinica. Nova podjela na deset izbornih jedinica može bitno je utjecala na rezultat. S druge strane, za razmatranje objašnjenja rezultata izbora preostaju klasični čimbenici koji oblikuju volju birača, a to su demografske i ekonomske varijable. Uz naglašenu geografsku perspektivu, ovaj rad stoga obuhvaća i tradicionalno razmatrane politološke čimbenike.

Temeljno je pitanje ovog istraživačkog rada koji su čimbenici utjecali na izborne rezultate parlamentarnih izbora u RH 2024. godine i kakav je njihov utjecaj. U takvom deskriptivnom i eksplanatornom radu autori će nastojati utvrditi postoji li statistički značajna veza između različitih čimbenika i izbornih rezultata te objasniti kakva je ona. Čimbenici ili nezavisne varijable ove analize podijeljeni su u tri skupine, dok je zavisna varijabla jedna, a to je izborni rezultat političkih stranaka. Prva skupina nezavisnih varijabli su geografski čimbenici, a zatim kao druga skupina slijede ekonomski čimbenici i, kao treća skupina, demografski čimbenici. Svaka skupina razrađena je u teorijskom okviru pri čemu je jedna preduvjet drugim dvjema skupinama.

Teorijski okvir

Geografska perspektiva posebno je istaknuta kao ključna tijekom parlamentarnih izbora 2024. godine u Republici Hrvatskoj. Na svjetskoj pozornici važnost razumijevanja geografskih kategorija za shvaćanje političkog fenomena mlada je spoznaja. Geografija izbora znanstvena je disciplina osmišljena upravo s tom svrhom. Kao i sama znanost politologija, geografija izbora začeta je u Sjedinjenim Državama. Iako je prvi kartografski prikaz izbornih rezultata izrađen još u 19. stoljeću u *Scribner's Statistical Atlas of the United States* (1883) kao slikovni prikaz prostorne raspodjele rezultata između demokrata i republikanaca na predsjedničkim izborima 1880. u SAD-u, znanstveno proučavanje uloge prostornih granica u izbornom procesu započelo je tek 1960-ih (Forest, 2018). Dodatno je napredovalo razvojem računalne tehnologije 1990-ih koja je ujedno olakšala, ali i učinila složenijim takva istraživanja. Upravo zahvaljujući razvoju računalnih

programa za kartografsku analizu velikog broja podataka kojim se pojednostavljaju složeni izborni rezultati, danas je primjena znanja geografije izbora nezaobilazan dio medijskih reportaža, novinskih članaka i istraživačkih radova na temu izbora.

Za analizu izbora u Hrvatskoj nije nužno obuhvatiti sve aspekte proučavanja izborne geografije. Naime, izborna geografija disciplina je koja se bavi geografijom glasova, utjecajem prostora na ponašanje birača i geografijom predstavljanja (Forest, 2018). Za ovu analizu usmjerenu na biračko ponašanje, prva dva aspekta predmet su analize, a to su: (1) prostorni prikaz glasova i (2) kako prostorni kontekst utječe na biračke odluke. U analizi izbora to nije samo jedan od pristupa, nego je nezaobilazan pristup za što potpunije shvaćanje oblikovanja biračkih preferencija i, na posljetku, izbornih rezultata (Agnew, 1996). Naime, sagledavanje uloge prostora postavlja se kao preduvjet demografskoj i ekonomskoj analizi svakih izbora.

Pregledom literature o hrvatskim parlamentarnim izborima, zamjetan je nedostatak radova s temom geografske analize izbornih rezultata. Ako se izuzmu ocjenski radovi s geografskih odsjeka u Zagrebu i Zadru, jedinu izbornogeografsku analizu objavio je Klemenčić (1991) s temom prvih višestranačkih parlamentarnih izbora u Hrvatskoj (1990).

Varijabla ekonomije kompozitna je i izravno povezana s još kompleksnijim varijablama kao što su životni standard i indeks ljudskog razvoja. Niz je studija utjecaja ekonomskih faktora na izborne rezultate izvršeno i pronađena je jasna poveznica između ekonomskih performansi vlasti i (re)izbora (Fair, 1975; Alvarez i dr., 2000; Guntermann i dr., 2021). Ipak većina ih je napravljena kao studija slučaja Sjedinjenih Država u kojima je uspjeh predsjedničkih kan-

didata osobito ovisan o financiranju privatnih tvrtki. Tako se ekonomski rast u predizborno doba u SAD-u pokazao kao dobar prediktor hoće predsjednik ponovno ući u trku za reizbor i, ako hoće, hoće li odnijeti pobjedu (Guntermann i dr., 2021). U hrvatskom slučaju ustavna kategorija postojanja socijalne države i njezina primjena u praksi uvelike ublažava izravan utjecaj tržišnih i makroekonomskih silnica na politička zbivanja u zemlji, no za očekivati je da ekonomske varijable itekako utječu na (ne)zadovoljstvo birača vladajućim struktura nakon ratnih zbivanja 1990-ih i uništenja državnog gospodarskog kapaciteta kojeg je bilo potrebno obnoviti.

Sociodemografski pokazatelji, koji se često nazivaju samo socijalnim, kulturnim, sociokulturnim ili demografskim pokazateljima, odnose se na skupinu društveno uvjetovanih subjektivnih i prirodnih objektivnih varijabli. Demografske varijable stoga bi bili objektivni pokazatelji poput spola, starosti i rase, dok bi oni socijalni pokazatelji bili nacionalnost, stupanj obrazovanja, privatno vlasništvo itd. Na individualnoj razini potonjoj skupini varijabli pripadala bi i zaposlenost, no zbog agregatnih podataka u ovoj analizi zaposlenost je ekonomska varijabla. Sociodemografske varijable najlakše se i najčešće istražuju kada se radi o čimbenicima utjecaja na izbore te su stoga predmet istraživanja studija slučaja brojnih zemalja i njihovih regija te lokalnih uprava. Zahvaljujući izlaznim anketama, podaci o biračkim preferencijama i pojedinim sociodemografskim karakteristikama već su dostupni za posljednje parlamentarne izbore u RH, no za ovu analizu neće biti od prevelikog značaja jer se ne temelje na županijama kao jedinica ma analize, nego na čitavoj državi kao jednoj izbornoj jedinici. Zadnji popis stanovništva proveden 2021. godine u Hrvatskoj stoga je ključan izvor ove vrste podataka.

Metodologija Izvori podataka

Izvori podataka korišteni u ovom radu mogu se podijeliti na izborne rezultate, socioekonomske, demografske i geografske pokazatelje te prostorne podatke.

Izborni rezultati, kako je navedeno, predstavljaju nezavisnu varijablu u istraživanju. Oni sami po sebi nisu predmet istraživanja, već njihova međuovisnost sa zavisnim varijablama. Rezultate svih izbora provedenih u Republici Hrvatskoj prikuplja i objavljuje Državno izborno povjerenstvo. Rezultati se mogu pregledati na njihovoj službenoj web stranici, ali i preuzeti u tabličnom obliku (Excel datoteka), što je i učinjeno za potrebe ovog istraživanja.

Podaci zavisnih varijabli preuzeti su sa stranica Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (Indeks razvijenosti) i Državnog zavoda za statistiku (gustoća naseljenosti i udio gradskog stanovništva).

Indeks razvijenosti kompozitni je pokazatelj koji mjeri stupanj razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave u odnosu na prosječne vrijednosti. Mjerna jedinica indeksa razvijenosti, prema tome, jest z-vrijednost. Prema vrijednostima indeksa razvijenosti, resorno ministarstvo razvrstava jedinice lokalne i regionalne samouprave u tzv. skupine razvijenosti. Metodološki okvir indeksa razvijenosti predstavlja Uredbi o indeksu razvijenosti (NN 131/17), a ona predviđa ukupno šest pokazatelja koji ulaze u njegov izračun. Ti pokazatelji pretvaraju se u standardizirane z-vrijednosti i agregiraju se pomoću aritmetičke sredine i koeficijenta penalizacije. Kao zavisne varijable za potrebe istraživanja korišten je indeks razvijenosti, kao i svi pokazatelji korišteni za njegov izračun: (1) dohodak po stanovniku (omjer ukupnog iznosa dohotka kojega su za vrijeme

jednog poreznog razdoblja ostvarile fizičke osobe, i broja stanovnika na području JL(R)S), (2) proračunski prihodi JL(R)S po stanovniku, (3) stopa nezaposlenosti, (4) opće kretanje stanovništva, (5) stopa obrazovanosti (udio visoko obrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina) i (6) indeks starenja (broj mladih na sto starih). Pokazatelji pod rednim brojem 1, 2 i 3 odnose se na razdoblje 2020. – 2022., pod rednim brojem 4 na razdoblje 2012. – 2022., a pod rednim brojem 5 i 6 dobiveni su iz podataka Popisa stanovništva 2021. godine.

Iz popisne statistike korištene su varijable gustoća naseljenosti i udio gradskog stanovništva. Budući da posljednjim popisom nisu definirana, status gradskog naselja dobila su naselja koja su taj status imala za vrijeme Popisa 2011. godine.

Prostorni podaci odnose se na GIS shapefile-ove koji su korišteni za izradu grafičkih priloga i izračun površina županija (u projekcijskom koordinatnom sustavu HRTS96/TM).

Metode analize

Kao glavna metoda korištena je korelacijska analiza spomenutih zavisnih varijabli s nezavisnom varijablom, odnosno izbornim rezultatom. Sve varijable svedene su na z-vrijednosti, uz napomenu da je korištena ista formula:

$$z_{ij} = 100 + 10 \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\sigma_j}$$

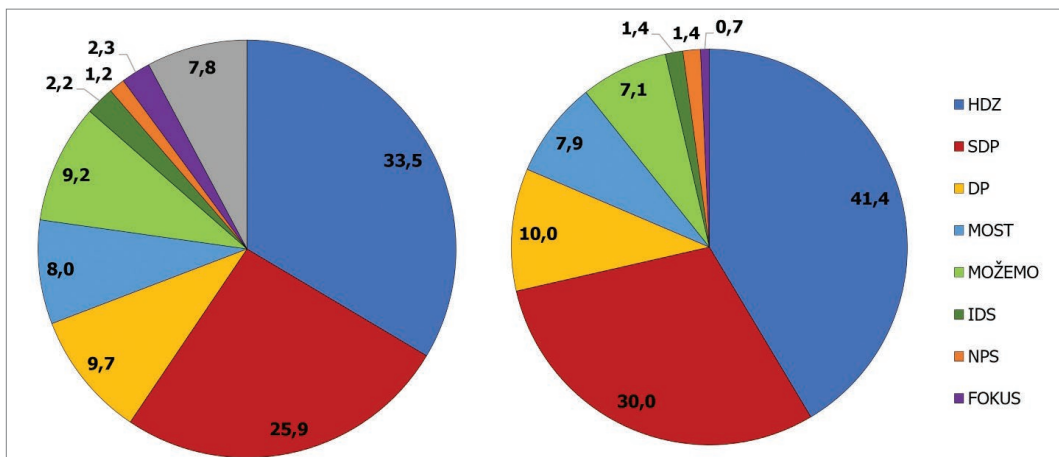
za sve varijable. Tako, primjerice, z-vrijednosti veće od 100 za stopu nezaposlenosti označavaju veću nezaposlenost od prosjeka, dok u službenom dokumentu (MRRFUE, 2024) označavaju manju (po logici da veće vrijednosti označavaju bolje stanje, u ovom slučaju veću zaposlenost).

Kod korelacijske analize postavlja se pitanje kako grupirati vrijednosti Pearsonovog koeficijenta s obzirom na jačinu povezanosti među varijablama. Grupiranje vrijednosti razlikuje se ovisno o autoru (primjerice: Šošić i Serdar, 2002, Petz, 2007). Za potrebe ovog rada odlučeno je da slaba povezanost označava vrijednosti koeficijenta korelacije od 0,2 do 0,5, značajna od 0,5 do 0,8, a visoka povezanost od 0,8 do 1,0.

Analiza

Rezultati parlamentarnih izbora 2024. godine pokazuju kako je vodeća stranka u vlasti, zajedno sa svojim koalicijskim partnerima, uspjela zadržati svoju poziciju osvojivši gotovo dvije petine zastupnika u Hrvatskom saboru, dok su ostale stranke i koalicije bile daleko iza takvog rezultata. Iako se često ističe velika izlaznost na ovim izborima od 62,3%, ona je bila približna, ali i dalje nešto veća prije samo tri izborna ciklusa 2015. godine te, prije tog, 2000. godine. Tek od 2016. godine izlaznost je na izbore u opadanju, no 2024. preokrenut je taj trend. Ipak, veliku izlaznost nije uspjela motivirati samo oporba, nego i vladajući jer usporedbom rezultata tih izbora s rezultatima izbora iz 2020. godine, kada je izlaznost u pandemijskim uvjetima bila rekordno niska, glavna oporbena stranka SDP sa svojim strankama partnerima i HDZ s partnerima osvojili su vrlo sličan izborni rezultat.

Relativnu većinu u broju glasova i mandata u predstavničkom tijelu ima HDZ i partneri, a iza njih redom slijede SDP i partneri, Domovinski pokret i partneri, Most i partneri i Možemo!. Gledajući za ovaj rad relevantnu razinu jedinica regionalne samouprave, od dvadeset i jedne županije, u šest županija HDZ je ostvario drugo mjesto po broju glasova, dok je u ostalima relativni pobjednik. Naime, birači središnjeg i sjevernog dijela zemlje te s krajnjeg zapada

Sl. 1. Udjel glasova (lijevo) i mandata (desno) kandidacijskim listama na parlamentarnim izborima 2024. god. Izvor: DIP (2024).

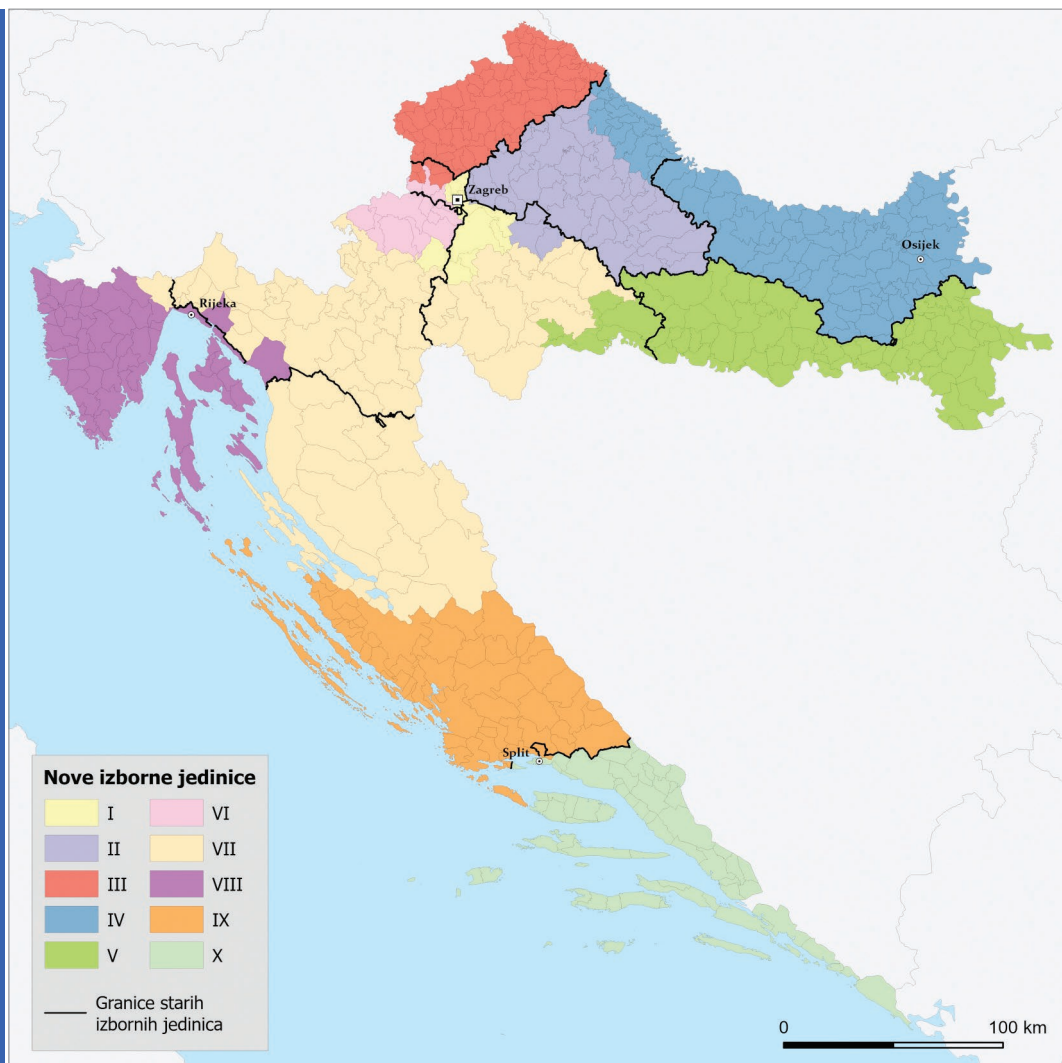
zemlje tradicionalno su skloniji SDP-u. Ti rezultati pokazuju kako je u Hrvatskoj zadržan stabilan stranački sustav star nekoliko desetljeća, a u kojem dominiraju dvije stranke, HDZ i SDP. Zašto je raspodjela rezultata takva nastojat će se utvrditi pronalaskom statistički značajne povezanosti s geografskim, ekonomskim i demografskim čimbenicima utjecaja.

Geografski čimbenici

Najvažniji geografski čimbenik koji utječe na rezultat izbora u izbornom sustavu kakav je hrvatski jesu izborne jedinice. Njihove granice dugo su bile nepromijenjene – od uvođenja novog parlamentarnog izbornog sustava 2000. godine sve do prethodnih izbora zastupnika za Hrvatski sabor (2020). Tijekom godina bile su predmet kritika stručnjaka iz politološke (Čular, 2018), geografske (Šterc i Žugaj, 2016) i matematičke struke (Sabo i dr., 2012). Kritika se uglavnom svodila na nezakonita odstupanja broja birača po izbornim jedinicama. Tako su se već na prvim parlamentarnim izborima 2000. godine pojavila odstupanja u broju birača veća

od $\pm 5\%$ (od prosječnog broja) u tri od deset izbornih jedinica. U posljednjem izbornom ciklusu čak osam izbornih jedinica imalo je takvo nezakonito odstupanje.

Početak 2023. godine Ustavni sud konačno je ukinuo Zakon o izbornim jedinicama te time prisilio Vladu na kreiranje novog Zakona, odnosno stvaranje novih izbornih jedinica. Novi zakon izglasan je u Saboru u rujnu 2023. Najveće teritorijalne promjene dogodile su se u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji, odnosno u prvoj, šestoj i sedmoj izornoj jedinici. Grad Zagreb sada je podijeljen na tri izborne jedinice, a Zagrebačka županija na četiri. Za razliku od starog Zakona, prema novome, granice izbornih jedinica u Gradu Zagrebu prate granice gradskih četvrti. Sedma izborna jedinica postala je površinom najveća zauzevši veći dio Sisačko-moslavačke (bivša šesta izborna jedinica) i Ličko-senjske županije (bivša deveta izborna jedinica). Šesta izborna jedinica „premjestila se“ iz Sisačko-moslavačke županije i jugoistočnog dijela Zagrebačke županije i Grada Zagreba u njihov jugozapadni i zapadni dio (Brezovica, Novi Zagreb – zapad, Podsused, Samobor, Za-

Sl. 2. Prostorna raspodjela aktualnih izbornih jedinica

Izvor: DIP (2024); DGU (2022).

prešić). Od ostalih promjena valja spomenuti teritorijalno širenje slavonskih izbornih jedinica (četvrti i pete) kao posljedicu depopulacije te „suženje“ devete izborne jedinice koja je postala isključivo dalmatinska.

Novim izbornim jedinicama parlamentarni izbori dobili su dugo očekivani legitimitet – odstupanja broja birača sada su unutar zakonski

propisanih normi, a time je stečena i jednaka „težina“ glasa u svakoj izbornoj jedinici. Ipak, postavlja se pitanje treba li ukinuti čl. 36 Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski sabor i uvesti „stalne“ izborne jedinice u kojima bi se birao broj zastupnika razmjernan broju birača te izborne jedinice. Od nekoliko prijedloga takvog uređenja izbornog sustava valja istaknuti Šter-

covu i Žugajevu (2016) podjelu na šest izbornih jedinica. Prema toj podjeli, granice izbornih jedinica slijedile bi županijske granice, a same izborne jedinice donekle bi se poklapale i s geografskim regijama. Takvom podjelom isključila bi se sumnja u namještanje granica izbornih jedinica prema stranačkim potrebama, što se naziva *gerrymandering* ili izborna geometrija, iako je takav izborni inženjering više svojstven većinskim izbornim sustavima (Pavić, 1992).

Od geografskih čimbenika koji se egzaktno mogu mjeriti i dovesti u uzajamnu vezu s izbornim rezultatima, odabrani su gustoća naseljenosti i udio gradskog stanovništva.

Gustoća naseljenosti klasični je geografski pokazatelj. Odabran je prije svega zato što je čvrsto vezan uz druge pokazatelje razvijenosti. U razvijenom dijelu svijeta, gušće naseljena područja najčešće pokazuju viši stupanj razvoja od rjeđe naseljenih regija. Gustoća naseljenosti Hrvatske – 68,5 st./km² – ne pokazuje pravo stanje za većinu države. Svega dvije županije

pozitivno odstupaju od prosjeka, dok je Grad Zagreb 17,5 puta gušće naseljen. Gustoća naseljenosti djelomično je u korelaciji s izbornim rezultatima. Veća gustoća naseljenosti prati veći udjel glasova za Možemo! (0,838), ponajviše zbog Grada Zagreba, dok rjeđa naseljenost je u slaboj korelaciji s većom podrškom HDZ-u.

Udio gradskog stanovništva daje uvid u stupanj urbanizacije određenog prostora i prostorni razmještaj stanovništva prema tipu naselja. Na razini države iznosi 56,3 %, dok prostorno varira od uglavnom visoko urbaniziranog primorja do slabije urbaniziranog Hrvatskog zagorja i Međimurja. Između ove varijable i izbornih rezultata pronađeno je nešto više značajnijih poklapanja od prethodne varijable. Tako bi se moglo reći da je veći stupanj urbanizacije povezan s većom podrškom koalicijama okupljenima oko Možemo! (0,612) i Mosta (0,612), u manjoj mjeri Domovinskog pokreta (0,212), dok je situacija obrnuta kod SDP-a (-0,395).

Tab.1. Korelacijska matrica

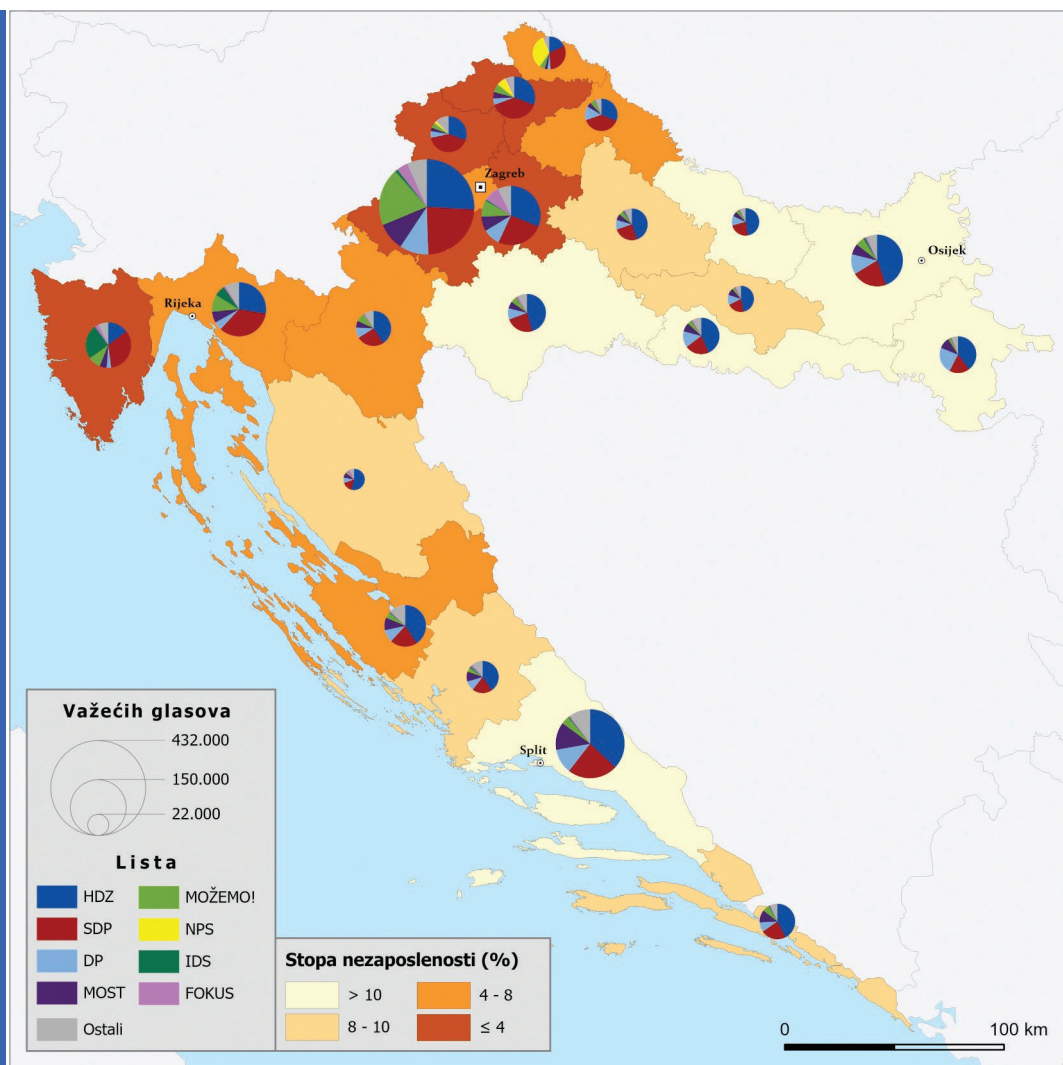
	<i>HDZ</i>	<i>SDP</i>	<i>DP</i>	<i>MOST</i>	<i>MOZEMO</i>
<i>HDZ</i>	1,000				
<i>SDP</i>	-0,679	1,000			
<i>DP</i>	0,501	-0,521	1,000		
<i>MOST</i>	0,366	-0,665	0,455	1,000	
<i>MOZEMO</i>	-0,549	0,229	-0,322	0,010	1,000
<i>DOH</i>	-0,533	0,249	-0,408	0,035	0,929
<i>PRIH</i>	-0,465	0,082	-0,437	0,271	0,722
<i>NEZAP</i>	0,720	-0,656	0,560	0,401	-0,501
<i>KRET</i>	-0,643	0,347	-0,611	0,121	0,588
<i>INDST</i>	0,264	-0,176	-0,132	-0,010	-0,115
<i>VO</i>	-0,385	-0,013	-0,233	0,472	0,799
<i>IND_RAZ</i>	-0,666	0,331	-0,469	0,118	0,819
<i>GRAD</i>	-0,008	-0,395	0,212	0,612	0,612
<i>GUST</i>	-0,347	0,002	-0,057	0,152	0,838

Izvor: DIP (2024); MRRFEU (2024); DZS (2022); DGU (2022).

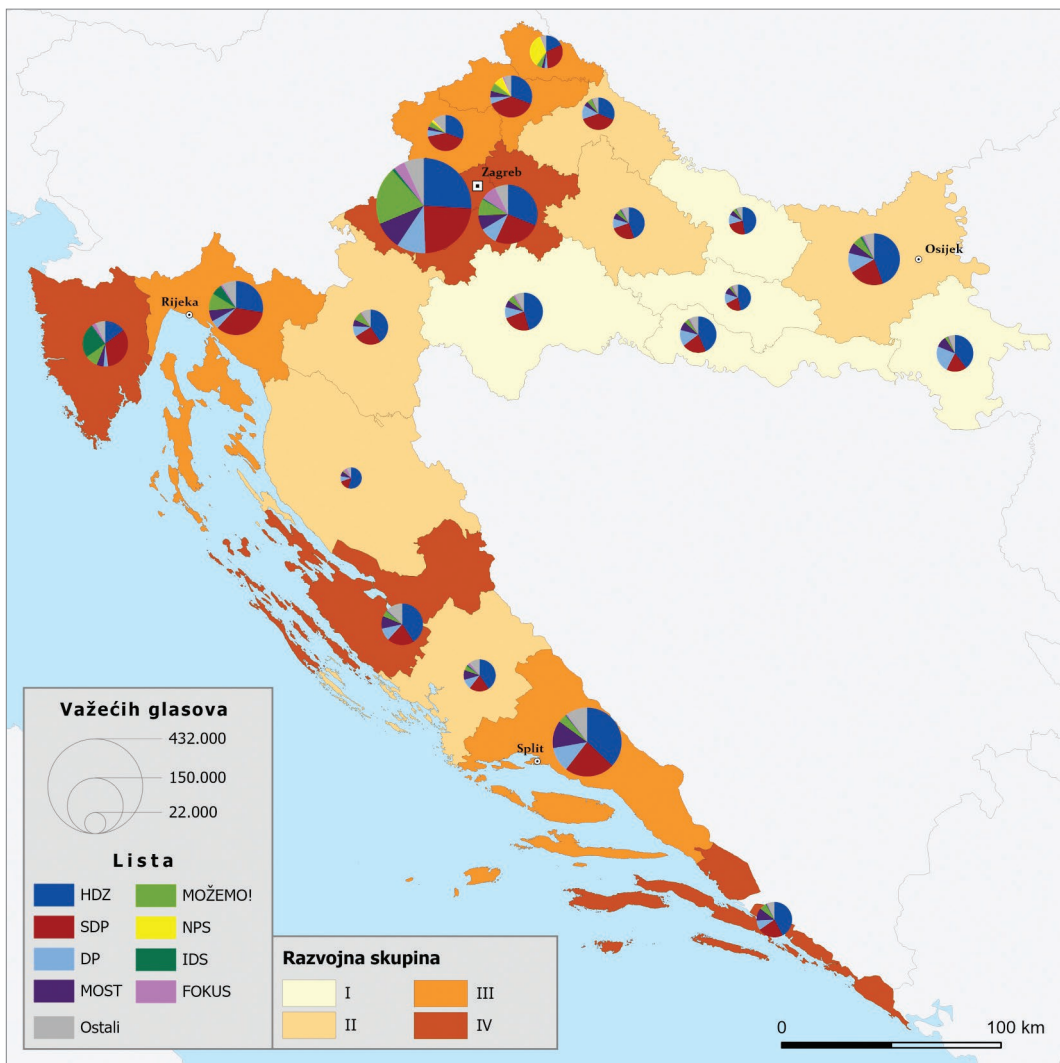
Ekonomski čimbenici

Ekonomski čimbenici, odnosno pokazatelji ekonomske razvijenosti JRS usko su povezani s izbornim rezultatima. Razvijenije JRS natprosječno glasaju za stranke Možemo!, u manjoj mjeri SDP, dok ispodprosječno glasaju za HDZ i DP. To pravilo vrijedi za sve ekonomske po-

kazatelje. Indeks razvijenosti kao sinteza ekonomskih i demografskih pokazatelja, u skladu je s tim pravilom. Od ukupno 13 JRS u kojima je HDZ osvojio iznadprosječnu podršku birača, samo tri pripadaju razvijenim područjima. To su Zadarska, Splitsko-dalmatinska i

Sl. 3. Prosječna stopa nezaposlenosti u razdoblju 2020. – 2022. i izborni rezultati 2024. god. po JRS
Izvor: MRRFEU (2024); DIP (2024); DGU (2022).

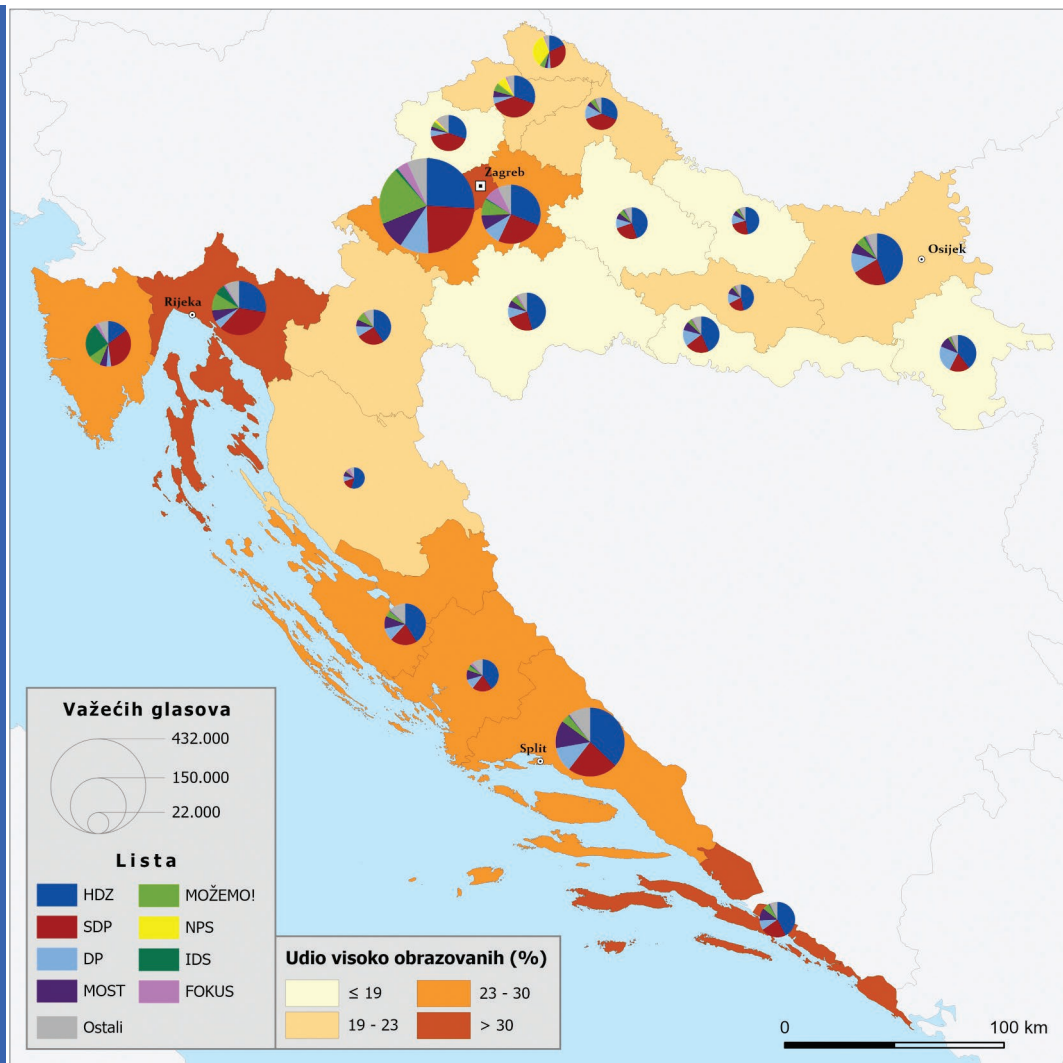

Sl. 4. Razvojne skupine (prema indeksu razvijenosti) i izborni rezultati 2024. god. po JRS
Izvor: MRRFEU (2024); DIP (2024); DGU (2022).

Dubrovačko-neretvanska županija, odnosno županije u kojima HDZ tradicionalno pobjeđuje. SDP iznadprosječnu podršku osvaja u šest županija, od kojih je pet razvijenih (Koprivničko-križevačka županija pripada slabije razvijenim).

Demografski čimbenici

Demografski čimbenici u nešto su značajnijoj mjeri povezani s izbornim rezultatima, u odnosu na geografske, ali slabije od ekonomskih. Stupanj obrazovanosti, odnosno udio visoko obrazovanih u visokoj je poveza-

Sl. 5. Udio visoko obrazovanih 2021. god. i izborni rezultati 2024. god. po JRS
Izvor: MRRFEU (2024); DIP (2024); DGU (2022).

nosti s podrškom koaliciji oko stranke Može-mo! (0,799). Koalicija je iznadprosječno visok postotak podrške dobila u Gradu Zagrebu, Primorsko-goranskoj, Istarskoj i Varaždinskoj županije, koje ujedno prednjače prema stupnju obrazovanosti u državi. Ova varijabla u slaboj je povezanosti s udjelom glasova za Most (0,472) i HDZ (-0,385). Od 13 JRS gdje HDZ

ostvaruje iznadprosječan rezultat, u devet je stupanj obrazovanosti ispod državnog prosjeka. Kod SDP-a je taj omjer četiri naprema šest, ali koeficijent korelacije ne pokazuje niti slabu povezanost.

Značajna je povezanost između općeg kretanja stanovništva u desetogodišnjem razdoblju 2012. – 2022. s podrškom koalicijama oko

HDZ-a, DP-a i Možemo!. Kod županija s izrazito negativnim kretanjima broja stanovnika, veća je podrška HDZ-u (-0,643) i DP-u (-0,611), dok je obrnuta povezanost između ove varijable i udjela glasova za Možemo! (0,588).

Rasprava

Rezultate korelacijske analize treba tumačiti s oprezom. Prvo valja naglasiti da pojmovi „ispodprosječan“ i „iznadprosječan“ rezultat ne znače nužno da je promatrana lista relativni pobjednik ili gubitnik izbora u pojedinoj JRS. Ti pojmovi označavaju da je lista osvojila veći ili manji udjel od prosječnog udjela na nacionalnoj razini. Primjerice, HDZ prosječno po JRS osvaja 37,0 % podrške. Ispodprosječan rezultat lista je ostvarila u Zagrebačkoj županiji (31,2 %

i Gradu Zagrebu (26,0 %), ali sasvim dovoljno da se može smatrati relativnim pobjednikom u tim jedinicama.

Nadalje, treba napomenuti da se koeficijenti korelacije dobiveni za liste DP, Most i Možemo! ne mogu uspoređivati s koeficijentima dobivenim za dvije najjače liste, prvenstveno zbog velike razlike u rezultatima. Koeficijenti korelacije za listu Možemo! pokazuju visok stupanj povezanosti s varijablama dohotka i indeksa razvijenosti. Promatramo li kartodijagrame na kojima su prikazani izborni rezultati po listama, jasno je vidljivo da Možemo! osim u Gradu Zagrebu ima skromne izborne rezultate. Njihovi rezultati u Primorsko-goranskoj, Istarskoj i Zagrebačkoj županiji smatraju se iznadprosječnim iako se kreću oko svega 10 %.

Zaključak

Iz provedenog istraživanja mogu se iznijeti dva zaključka. Prvo, korelacijskom analizom je utvrđen značajan ili visok stupanj povezanosti između izbornih rezultata i odabranih pokazatelja. U jedinicama regionalne samouprave sa slabijim stupnjem razvoja, nižom stopom visoko obrazovanih i nižim prosječnim prihodima, lista HDZ-a osvaja iznadprosječnu podršku. Suprotno je utvrđeno u slučaju liste Možemo!. Kod ostalih lista ne postoji toliko značajan stupanj povezanosti između njihovog izbornog rezultata i nezavisnih varijabli.

Drugo, treba naglasiti da je lista HDZ-a na ovim izborima ostvarila uvjerljivu pobjedu, stoga njihov *ispodprosječan* rezultat u pojedinim jedinicama regionalne samouprave i dalje je veći u odnosu na rezultate drugih lista. Tako je lista HDZ-a u Zagrebu ostvarila relativnu pobjedu, iako je podrška u odnosu na druge jedinice regionalne samouprave ispodprosječna. Zanimljivo je spomenuti da je HDZ relativni pobjednik u 4 od 5 jedinica regionalne samouprave s najvišim stupnjem razvoja. Koeficijenti korelacije, stoga, trebaju se tumačiti u kontekstu izbornih rezultata.

Literatura

Agnew, J., 1996: Mapping politics: how context counts in electoral geography. *Political Geography* 15(2), 129-146.

Alvarez, R. M., Nagler, J., Willette, J. R., 2000: Measuring the relative impact of issues and the economy in democratic elections, *Electoral Studies* 19, 237–253.

Čular, G., 2018: Metodološki izazovi ustavnog sudovanja: učinci podjele na izborne jedinice na rezultate izbora u Hrvatskoj 2000-2016., *Anali Hrvatskog politološkog društva* 15 (1), 7-28.

Fair, R. C., 1975: *On Controlling the Economy to Win Elections*, Cowles Foundation Discussion Papers.

Forest, B, 2018: Electoral geography: From mapping votes to representing power, *Geography Compass* 12 (1)

Guntermann, E., Lenz, G. S., Myers, J. R., 2021: The Impact of the Economy on Presidential Elections Throughout US History, *Political Behavior* 43, 837–857.

Klemenčić, M., 1991: Izbori u Hrvatskoj 1990 – elektoralnogeografska analiza odabranih primjera, *Geografski glasnik* 53, 95-108.

Pavić, R., 1992: Geografija izbora, *Politička misao* 22 (2), 48-52.

Petz, B., 2007: *Osnovne statističke metode za nematematičare*, Naklada Slap, Jastrebarsko.

Sabo, K., Scitovski, R., Taler, P., 2012: Ravnomjerna raspodjela broja biraca po izbornim jedinicama temeljem matematičkog modela, *Hrvatska i komparativna javna uprava* 12 (1), 229-249.

Šošić, I., Serdar, V., 2002: *Uvod u statistiku*, Školska knjiga, Zagreb.

Žugaj, M., Šterc, S., 2016: Hrvatske izborne jedinice - postojeći nesklad i buduće promjene, *Pilar* 22 (2), 9-33.

VRH, 2017: Uredba o indeksu razvijenosti, *Narodne novine* 131/17.

Izvori

Državno izborno povjerenstvo (DIP), 2024: *Konačni rezultati izbora za zastupnike u Hrvatski sabor*, <https://izbori.hr/sabor2024/rezultati/> (15. 6. 2024.).

Državni zavod za statistiku (DZS), 2022: *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021.: Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima*, <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/popis-stanovnistva> (15. 6. 2024.).

Državna geodetska uprava (DGU), 2022: Središnji registar prostornih jedinica RH (GIS shapefileovi).

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU), 2024: *Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2024*, <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112> (15. 6. 2024.).

Popis kratica

HDZ – lista Hrvatske demokratske zajednice i partnera

SDP – lista Socijaldemokratske partije i partnera

DP – lista Domovinskog pokreta i partnera

MOST – lista Mosta i partnera

MOŽEMO! – lista Možemo! i partnera

DOH – prosječni dohodak po stanovniku

PRIH – prosječni izvorni prihodi po stanovniku

NEZAP – prosječna stopa nezaposlenosti

KRET – opće kretanje stanovništva (2022./2012.)

INDST – indeks starenja

VO – stupanj obrazovanja (VSS, 20-65)

IND_RAZ – indeks razvijenosti

GRAD – udio gradskog stanovništva

GUST – gustoća naseljenosti

JRS – jedinica regionalne samouprave

PRIMLJENO: 24. 6. 2024.

PRIHVACENO: 10. 9. 2024.

PAOLO DUGANDŽIĆ, UNIV. BACC. GEOGR.
OŠ Turnić, e-mail: paolo.dugandzic@skole.hr

NIKOLA FILIPOVIĆ, UNIV. BACC. POLIT.
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, e-mail: nikola.filipovic@studenti.fpzg.hr